

॥ इदं जना उपश्रुत नराशंसस्त विष्णुते । पृहिसहस्रानवर्तिचक्रैरम आकृशमेष्टुदचहेउ
 द्वायस्यत्रवाहणोवधूमंतोद्विर्देश । वर्ष्मारिचस्यनिजिह्वतेदिवईषमाणाउपस्पृशः । एषइ
 षायभामहेशतंनिष्कांदशस्रजः । श्रीलिशतान्यवतांसहस्रादशगोनां ॥ इति नाराशस्यः ।
 वचस्वरेन वचस्ववृक्षेनपक्षे शकुनः । नष्टेजिह्वाचरितीतिहरोनभुरिजोरिव । प्ररेभासा
 मनाषयावृथागावइवेरते । श्रमोतपुत्रकाएषामपोतकाइवासते । प्ररेनधिधंनरस्वगोवि
 दंवसुविदं । देवत्रेमांवाचंश्रीलीहोपुर्नवीरमस्वारं ॥ इतिरैभ्यः रातोविश्वजनीनस्ययोदेवा
 मर्त्याअति । वैश्वानरस्यसुष्टुतिमासुनोतापरिक्षितः । परिक्षिन्तः क्षेममकरत्तमासुतुमास
 रं । मरायन्कुर्वन्कौरव्यः पतिर्वदतिजायया । कतरत्तआहशशिदधिमंथांपरिष्कृतां । जा
 यापतिविष्टुतिराष्ट्रेरातपरिक्षितः । अग्नीवर्षप्रजिहाते यवः पक्वः पथोविलं । जनः
 सनद्रमैधतराष्ट्रेरातपरिक्षितः । इतिपारिक्षित्यः । इन्द्रः आरुमबूबुधदुतिष्विविवराजनं । ममे

१
 उग्रस्य च हृदिसर्वा इत्ते दृणां दुरिः। इह गांवः प्रजायध्वमिहाभ्या इह प्ररुधाः। इहो सह
 स्त्रदक्षिणो वीरस्त्रातानिषीदतु। मे मा इन्द्रा गोविषन्मोत्रासांगोपतीरिषत्। मा साम
 मित्रसुर्जन इन्द्रमास्ते न ईशत। उपवो नर एमसि स्त्रेन वयसावयं न द्रेण वयसावयं। च
 नो दधिध्वं नो अंगिरो न रिष्ये म न्नदावन। इति कारवाः। यः समेतो विदथ्यः सुत्वाय ज्वाच
 प्ररुधः। स्त्र्येवा मरिशा दसंतं देवाः प्राग कृत्ययन्। यो जाम्यान् प्रत्तमदधः सरवायं निनि
 त्सति। ज्येष्ठा यदि प्रवेतास्तदा ऊरधरा गिति। य इन्द्रस्य पुत्रस्य पुत्रो भवति दाधरिषिः। तदि
 प्रो अत्र वीरु इह गांधर्वः काव्यं वयः। यश्च पणि रुरुत्रिष्यायश्च देवां अदा दुरिः। धीराणां रात्र
 ता महंत दपा गिति शुक्रम। ये च देवा अयं जंताथो ये च पराददिः। स्त्र्ये दिवमिव गत्वा मयवा
 नो विरज्ञाते। इति दिशां कृतयः। यो नाक्ता सोऽनन्यको मणिबोऽत्रिरि रल्यवः। अत्र सा अत्र
 रास्युत्रस्तोता कल्पेषु संमितः। यश्चाक्ताक्षः स्वल्पकः सुमणिः सुंरल्यवः। सुत्रसा अत्र रास्युत्र

हि १

स्तोता कृत्वेषु संमिताः। अत्र पाणाववेशं ता देवां अप्रददिशुः। अथ भ्रातृकन्या
 ल्याणीतो ता कृत्वेषु संमिताः। सुप्रपाणाववेशं ता देवां त्सु प्रददिशुः। सुयगा कन्या
 ल्याणीतो ता कृत्वेषु संमिताः। वावाताव महिष्यनस्ताव युधिगमः। अनाशुरश्व आयामी
 तो ता कृत्वेषु संमिताः। परिदृक्ताव महिषीविस्वस्ताव युधिगमः। आशुरश्व आयामी तो
 ता कृत्वेषु संमिताः। इति जनकन्याः। यदि द्रोणे दशराते मानुषं व्यगाहथाः। विरूपः स
 र्वस्मात्प्रासीत्सह गक्षाय वंदते। त्वं विषाक्षं मघवन्मपय किं रोरनि। त्वं गौहिशं व्यास्य स्वं
 वृत्रस्याभि न छिरः। यः पर्वतान् व्यदधाद्यो अपो व्यगाहथाः। यो वृत्रं वृत्रहन् हंस्तस्या इन्द्रो मा
 स्तुते। प्रष्टिं धावंतं हर्यो रौत्रैश्च वसम ब्रवं। स्वस्त्यश्वजे त्रायेन्द्रमा वह सुस्रजं। यत्वाश्वेतो
 चैश्च वसं हर्यो युं जीति दक्षिणं। मर्धानमश्वं देवानां विभ्रदिंद्रं महीयसे। इतींद्रगाथाः। ए
 ताश्च श्वान् जवन्ते। प्रतीपं प्राति सत्वनं तासामेका हरिर्लिका। हरिर्लिके किमिच्छसि। सो

धुंनुनं हिरण्यमयं। काहं परास्यः। यत्राहसिस्त्रः शिंशपाः। परित्रयः पशवः। अंगं धमं
 तं आसते। अयं महते अवहि। सद्यं कंस एव कं। सद्याद्यते सद्याद्यमे। गोमीधगो
 मिनीरभि। दुमान् नूने निनि त्सति। बद्धव्यो इति। बद्धव्यो इति। अजकोरको
 विक्का। अश्वस्य वालो गोशकः। केशिनी श्येनी एनीया। अनामयोपजिह्विका। ओम्
 बकुलिमा युनि। को अर्जुन्याः पयः। को अस्त्रिपयः पयः। एतं एव हं एव। कुहा कं प
 द्धं एव। यज्जाहंति अत्रिभुजिः। अकुम्पतः कुनायवः। आमणको मणत्थकः। देवत्त
 प्रतिहर्षः। पिनष्टि पत्ति काहविः। प्रबुद्धो मथायति। शुंग उत्पत। मात्वा विसखाना
 विदन्। वशाथाः पुत्रमायांतं। इराचें इममंदत। इयन्ति यन्ति। अथो इयन्ति
 लि। अथो ज्वापस्तरौ नुवत्। इयं यकाशला कडा। आभिलोति निभज्यते। तस्या
 अनुनिनं जनं। वरुणो यतिवक्रभिः। शतं बभ्रोरभीशवः। शतं ब्रशहिरण्यकीः। ब्राह्म
 शतं रथाहिरण्ययाः ११

ग्रं ५

कुःशवर्त्तुः। आयवमेन तेजनिः। शङ्गेन पीव श्रोहति। वनिषु नोपनृत्यति। इमं मस्य
 मडुरिति। ते रक्षाः सहतिष्ठति। पाकवलिः शक्रवलिः। अश्वत्यः स्वधुरोधवः। अरदुः
 परमशये। हत इव पापपूरुषः। अवेहमित पीयूषं। दोचहस्तिनो दृती। अध्व
 र्द्धचपरस्वतः। आदलाबुद्धमेकं। अलाबुद्धं निखातं। ब्रह्मरिद्धो निखातः। त
 दात उन्मथा इति कुलायं ब्रह्म इति। उवलिशदाततं। नवलिशदाततं। क
 एषां कर्कशं रिवत्। कएषां दुंष्टनिहनत्। यदीहनत्कथं हनत्। दैलीहनत्क
 थं हनत्। पर्याकारं पुनः पुनः। इत्येतत्प्रलापाः। विततो द्विरलौघौ तावापिन सिद्ध
 रूपः। न वै कुमारित तथा यथा कुमारिभन्यसे। भातुष्टे द्विरलौघौ नीवीतः। पुनः
 दृते। नन्से। निगृह्य कर्तुं कौटौ निगयच्छसि मध्यमां। नन्से। उत्ताना यैश याना येतिष्ठ

कुं.प

३

नेवा वगृहसि। न. से.। लक्ष्मणायां लक्ष्मिणायां लक्ष्मणे वा वगृहसि। न. से.। अ
 वलक्ष्मणमवभ्रशदंतर्लोमवतिर्हृदे। नवेधुमारिसे। इति प्रयत्निकाः। इहेत्यप्राग
 णागुदगधरात्। अशलाठदन्धते। इहे. क्। वत्साः दुषंतन्नासते। इहे. क्। सवीपु
 त्सीलिलीशये। इ. क्। स्त्रीलीपाके विलीयते। इत्याजिज्ञासेन्याः। भुगित्यजिगतः
 । शरित्यभिष्ठितः। कलित्यपक्रांतः। इति प्रतिपादः। वीमेदेवाश्चक्रे सताध्वयोक्षिप्रं
 प्रचर। सुशक्तिरिद्रवामस्यति अरिबिदसोमोह। इत्यतिवादः। आदित्याहजरित
 रंगिशेभ्योदक्षिणा मनयन्। तां हजरितर्नप्रत्यायन्। तामुहजरितः प्रत्यायन्
 । तां हजरितर्नप्रत्यगभ्यान्। तामुहजरितः प्रत्यगृन्णन्। अहनेतसन्नविचेत
 नाजि। जज्ञातेतसन्नपुरेगवासः। उत्तम्वेतन्नाशुपत्वा। उत्तोपघाभिर्जीवि

शिव

३

कृष्ण

वः। उतेमाशुमानं पिपत्तिः। आदित्यावसर्वस्त्विते। इदं राधः प्रतिगन्तुं गिरः
 । इदं राधो हस्तपुः देवा इदं तावरुं। नदो अस्तसु येतनं। युष्मे अस्तसु दिवे दिवे। प्रत्ये
 कं भायत। इति देवनीयाः। त्वमिंद्रशर्मरिणा हव्यं पारावते। अश्विप्रायस्तु वते वसु
 निजुरश्रवसे महे। त्वमिंद्रकपोताय छिन्नपक्षाय वं वते। श्यामा व्रं पक्षं पीतु य
 वारस्मा अहलो द्रु। अरंगरो वावरीति त्रेधा बद्धो वरत्रया। इशसुह प्रशंसत्वं नि
 रामुपसेधत। इति नूते छंदः। यदस्या अं ऊं नेघाः। यस्तु स्वरमुपातसत्। शुक्का वि
 दस्या एजते गोश्रे शकुला विव। यदा स्तूरेण पससा अन्नं मुष्णपां वधीत्। वि
 श्वं वा वस्यान्। इति सिकतास्त्रिवर्गद्वयः। यदल्पिकास्त्रिवर्गका कं कं धुं के वपयते
 । वासंति कं मि वते जने। यम्यमाना वितन्वते। यदेवा सोल लाम गुं प्रपि दपिन मापि

कुं.प

४

कथः १

धुः। सरस्वतीदेहश्यतेनारीसंसाक्षीवगोपया। महासगुपयुक्तेनश्वस्यावेशितं
 पसः। ईदृक्कृतस्यहृदस्यश्वर्पंश्वर्पंजनेमहि। महारण्यद्वसंहिसोक्रंददस्तमा
 सरत्। शक्रकाननानाशकामशक्रंमक्युद्यमत्। महासगुत्तरवलमतिक्रा
 मंत्यब्रवीत्। यथैवतेवनस्पतेपिप्रतितथैवमे। महान्वेनद्रोबिल्वोमहान्पक्वउदु
 वरः। महौंअभिरुवाधतेमहतःसाधुखोदनं॥इत्याहनस्याः॥ ॥इतिकुंतापाध्या

स्यः॥

॥८०॥

॥८०॥

॥८०॥

॥८०॥

॥८०॥

॥इदंपुस्तकंरामरुदोपनामकविश्वनाथमहात्मजनीलकंठस्य॥संवत्१७२०समवेवेशारत्नशुद्ध
 लिखापितम्॥श्रीरक्त॥

शिव
४